

Ігор Доцяк,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Політичні партії у місцевих виборах 2015 року (регіональний вимір)

Вибори місцевих органів влади 2015 року стали черговим етапом виборчого циклу в Україні, започаткованим «Революцією гідності», і логічним продовженням дочасних виборів Президента України та Верховної Ради. Саме тому всі проблеми та виклики реформування політичної системи України проявились в ході підготовки та проведення місцевих виборів.

В першу чергу – зміна виборчого законодавства. Багато науковців та політичних експертів розглядають постійну зміну виборчого законодавства (часто безпосередньо перед і навіть під час виборів) та відсутність встановленої відповідальності за його порушення однією із найбільших проблем української виборчої системи. З іншої сторони – політичний клас встановлюючи виборчі норми, в першу чергу, прагне вирішити основне питання – утримання влади будь-якою ціною, збереження контролю над інститутами політичної влади як в центрі так і на місцях. Виникає так звана «інституційна пастка» – формуються такі норми які мають на меті зберегти старі персоналії при владі та унеможливити реформування політичних інститутів. Так позачергові вибори Верховної Ради 2014 року, які відбувались за старим законом, не змогли реалізувати поставлену перед ними суспільством мету – радикальне оновлення законодавчої влади та відсторонення осіб причетних до злочинів команди Януковича. Новий Закон України «Про місцеві вибори» від 04.09.2015 суспільний запит щодо формування відкритих списків кандидатів у депутати місцевих рад підмінив нормою про жорсткі списки кандидатів, поділених за виборчими округами. Формальна заборона виборчих блоків фактично привела до утворення чергової партії влади БПП «Солідарність», куди зі своїми квотами ввійшли політичні партії «Удар» та «Фронт змін». По суті відбулось повторення старої моделі формування органів влади на місцях, коли центральна влада у виборчому процесі визначила основним завданням збереження повного контролю і об'єднання провладних кандидатів у єдину «партію влади»

На рівні Івано-Франківської області до БПП «Солідарність» влились ще і представники «Нашої України». Що цікаво, залучені претенденти позиціонувались як безпартійні, проте без оголошення про припинення їх членства в інших партіях. Хоча п. 2 ст.36 Закону «Про місцеві вибори» чітко вказує щодо висунення кандидатом у виборчому списку лише члена відповідної партії або безпартійного [1, с.3]. Перший номер списку БПП «Солідарність» голова Івано-Франківської обласної державної адміністрації Олег Гончарук позиціонувався як безпартійний, хоча на попередніх виборах обирався депутатом Івано-Франківської міської ради від партії «Фронт змін». Звичайно владний статус і широкий адміністративний, інформаційний та економічний ресурс зумовив високу популярність цієї політичної сили серед потенційних кандидатів.

Пропорційна виборча система мала би на меті посилити роль партій в системі здійснення місцевої влади, дати можливість їм формувати програми розвитку та персональний склад органів місцевого самоврядування. На практиці більшість зареєстрованих політичних партій не готові до виконання таких функцій, що свідчить про формальний характер основної маси партійних утворень. Так з 136 осередків політичних партій, зареєстрованих в області, у виборах до обласної ради змогли прийняти участь лише 15 партій. Навіть з цих партій лише 4 з делегувати у виборчі списки більше 80 кандидатів, закріплених за відповідними виборчими округами. Решта політичних сил висунули від 5 до 38 кандидатів (з необхідних 84). Це, на нашу думку, яскраве свідчення не лише відсутності соціальної бази партії, але й нормального кадрового потенціалу.

Під час підготовки і проведення виборів партії суттєво відрізнялись щодо можливості залучення організаційних, інформаційних та фінансових ресурсів. Найбільшу перевагу мала структури, пов'язані з владою, фінансово-промисловими групами та підтримані фінансовими можливостями їхніх лідерів. Для Івано-Франківщини характерне домінування політичних сил, що мають загальноукраїнську або регіональну природу. На початку виборчої кампанії широко популяризувалась ідея про ставку на власні ресурси. Проте із розгортанням виборчої кампанії відбулась відчутна централізація як інформаційно-фінансового так і організаційного забезпечення діяльності політичних партій. В більшості випадків стратегія виборчого процесу та його персоніфікація жорстко регламентувалась якщо не з Києва, то з Дніпропетровська чи Львова. В значній мірі, на нашу думку, результати виборів були зумовлені такою регламентацією ззовні і відсутністю розуміння місцевої специфіки. Склад керівників виборчих штабів основних політичних гравців на теренах області формувався із центральних офісів партій, основні месиджі виборчої кампанії також визначались централізовано. Такі особливості найбільш яскраво проявились при супроводі партійними штабами виборчих кампаній кандидатів на посаду міського голови м. Івано-Франківська. Із зареєстрованих 8 кандидатів, фаворитами справедливо вважались О.Шевченко (УКРОП), І. Насалик (БПП «Солідарність») та Р.Марцінків (ВО «Свобода»). Мажоритарна система абсолютної більшості зумовила особливості виборчого процесу у м. Івано-Франківську. Хоча чи не кожен із кандидатів обіцяв перемогти в першому турі, про те всі розуміли неминучість другого туру виборів. Хоча в першому турі переміг Ігор Насалик з перевагою в 4% голосів над найближчим конкурентом, в другому турі впевнено преміг представник ВО «Свобода» Руслан Марцінків. Поряд з цілим рядом причин, як низька явка виборців, нездатність БПП «Солідарність» мобілізувати свій електорат, саме промахи виборчої кампанії І.Насалика привели до його поразки. Це і неефективний виборчий штаб, який управлявся з Києва, ставка на віп-агітаторів, включаючи Президента та Голову Верховної Ради, перед другим туром виборів, в умовах падіння рівня довіри до центральних органів влади.

«Самопоміч» та УКРОП також продовжили практику домінування партійних центрів (Львова та Дніпропетровська відповідно) над місцевими осередками своїх політичних сил під час виборчої кампанії. Жорстко регламентувався відбір кандидатів у партійні списки та на посади голів місцевих органів влади, визначалась стратегія на змістова наповненість

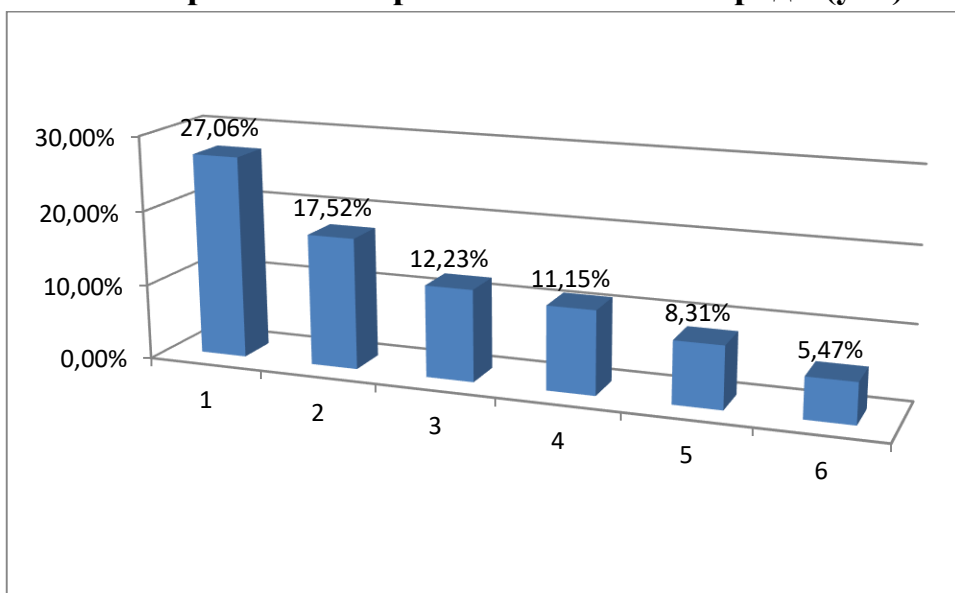
виборчої кампанії, часто без врахування місцевих особливостей. Агресивна передвиборча риторика УКРОПа, яка може була оправдана на Сході України, в певній мірі налякала частину виборців на Івано-Франківщині. Гасла «виривати корупцію», «рвати хабарників» у окремому місті чи селі природно викликали застереження у частини електорату. Навіть самі автори цих «месиджів» побачили неладне і фактично відмовились від них на завершени етапу передвиборчої пропаганди.

Місцеві вибори 2015 року характеризувались використанням нових партійних брендів в регіоні – в першу чергу «Наш край» та «Українська галицька партія». Перша політична сила в регіоні виконувала завдання не стільки відібрати голоси від «Опозиційного блоку», який не користувався відчутною підтримкою, скільки акумулювати голоси деідеологізованого протестного електорат. «Українська галицька партія» стала місцевим проектом - певною моделлю «ратушної» партії, яка повністю буде управлятися на місці. Проте зуміла висунути лише 15 кандидатів до Івано-Франківської обласної ради і набрати менше голосів ніж той же «Опозиційний блок» (0,65%).

Традиційно низька явка виборців на місцевих виборах – в межах 50% зумовила перевагу партій, що мали можливість використовувати значний інформаційний, фінансовий та організаційний ресурс. За результатами виборів до Івано-Франківської міської ради пройшло 6 партій: ВО «Свобода», БПП «Солідарність», Самопоміч, УКРОП, БЮТ «Батьківщина» та Українська народна партія. Отримавши найбільше голосів виборців - 27,06%, ВО «Свобода» проте не змогла зберегти свою більшість у депутатському корпусі, яка була за попередньої каденції. Проте перемога висування цієї ж політичної сили на виборах міського голови Руслана Марцінківка створює нові широкі можливості щодо ухвалення кадрових, організаційних та соціально-економічних рішень. Міська організація Української народної партії пододала 5% бар'єр лише завдяки її очільнику – колишньому міському голові Віктору Анушкевичусу, який зайняв четверту позицію на теперішніх виборах міського голови. Хоча його особистий результат у 16,9% голосів виборців більш як в три рази перевищує підтримку очолюваної ним політичної сили. За результатами виборів більше 18% голосів були не враховані. Це ті, хто проголосував за партії які не подолали 5% бар'єр та неправильно заповнили виборчі бюлетені. Більше 5% визнаних не дійсними бюлетенів - це по суті форма незгоди з політичними партіями та їх виборчими списками, яку електорат проявляє коли немає графі «проти всіх». Газета «Галичина» опублікувала коментар голови виборчої комісії Івано-Франківська М.Петрик під час підрахунку голосів. Вона була вражена великою кількістю пошкоджених бюлетенів і повідомила, що у них більше 5% бюлетенів з малюнками або посланнями до влади. Зокрема, виборці дописували, "не підтримую жодного", дописували партії, яких не було у бюлетені, писали образливі слова на кандидатів і представників влади. Були й емоційні: "Чим більше голосую, тим гірше живу" тощо [2,с.3].

На нашу думку, існування виборчого бар'єру у 5% відсотків на місцевих виборах не ефективно, так як обмежує права значної кількості електорату. У виборах бере участь не велика кількість партій і немає загрози розпорошення депутатських мандатів, але реально втрачається волевиявлення значної частки виборців в умовах невисокої активності.

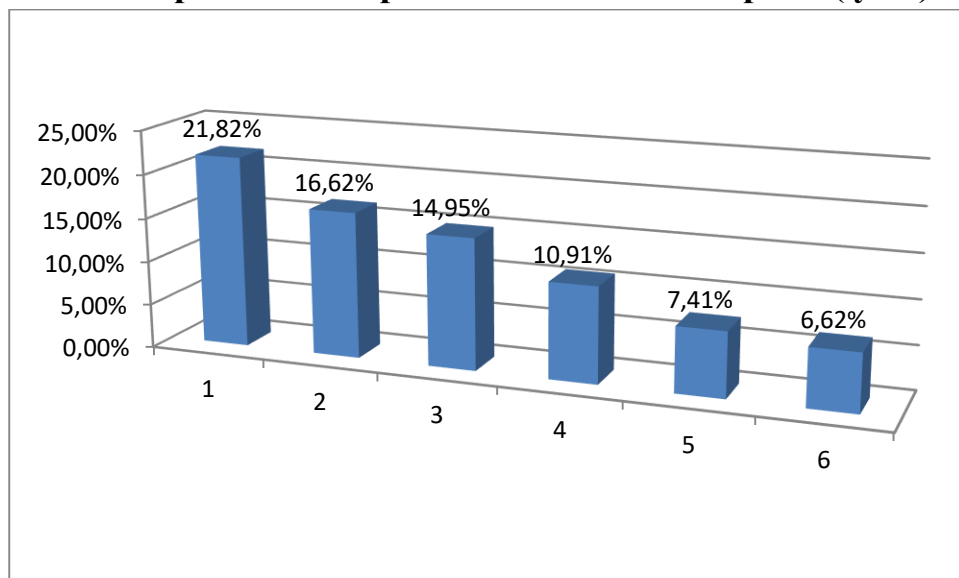
**Результати голосування
на виборах Івано-Франківської міської ради (у%)**

*1.ВО «Свобода». 2.БПП «Солідарність». 3. Самопоміч. 4.УКРОП.
5.БЮТ «Батьківщина». 6.УНП.*

На виборах Івано-Франківської обласної ради перемогу здобула БПП «Солідарність». Крім неї виборчий поріг пододало ще 5 політичних сил.

**Результати голосування
на виборах Івано-Франківської обласної ради (у %)**

*1. БПП «Солідарність». 2. БЮТ «Батьківщина» 3. ВО «Свобода».
4. УКРОП. 5. Самопоміч. 6. «Воля».*

Очікувану перемогу здобула партія влади, яка мала найбільшу підтримку в більшості районів області. Знизився рівень довіри виборців до БЮТ «Батьківщина». Проте до обласної ради вперше пройшли такі політичні сили як УКРОП, Самопоміч та «Воля». Остання може розглядатись як варіант місцевої партії, так як активно діє лише на території Івано-Франківської області і

опирається на ресурси лідера - народного депутата Юрія Дерев'янка. Проте її активна підтримка сконцентрована лише на мажоритарному окрузі цього депутата, а брак авторитетних постатей та дієвих програм не дає можливості розширити електоральну підтримку в області. Решта політичних партій не подолала виборчий бар'єр. Найближчими до успіху були Радикальна партія - 4,69% та «Громадянська позиція» - 4,16% голосів виборців. Три політичні сили не набрали і 1% - «Соціалісти» - 0,33%, «Українська галицька партія» - 0,65% та «Опозиційний блок» - 0,71% підтримки громадян області.

Проте, за підсумками голосування, більше п'ятої частини - 21,6% голосів виборців, що проголосували за партії які не подолали виборчий бар'єр, не було враховано в процесі формування депутатського корпусу обласної ради.

Участь політичних партій у виборах місцевих органів влади в Івано-Франківській області дає підстави зробити ряд узагальнень:

- більшість зареєстрованих місцевих партійних організацій є формальними, не мають соціальної бази, організаційного та ресурсного забезпечення і навіть не спроможні приймати участь у місцевих виборах;
- зберігається жорстка централізація партійних структур, діяльність місцевих партійних осередків жорстко регламентується не лише щодо використання ресурсів, але і щодо ідеологічного чи кадрового забезпечення виборчої кампанії. Часто такий підхід супроводжується ігноруванням місцевих особливостей і приводить до зниження рівня їх електоральної підтримки;
- зниження виборчої активності свідчить про втрату інститутом виборів в очах громадян уособлення чи не визначальної цінності демократії. Низький рівень довіри громадян до політичних партій, центральних і місцевих органів влади приводить до поширення абсентеїзму серед виборців;
- в регіоні не сформований суспільний запит щодо розвитку регіональних партійних структур, хоча саме вони мають реальну можливість враховувати місцеву специфіку і відстоювати інтереси місцевих громад. Проте продовження системи децентралізації влади в Україні та формування об'єднаних територіальних громад неминуче поставить питання партійно-політичного супроводу цих процесів і подолання надмірної централізації в партійному будівництві.

Вважаємо за необхідне повну відміну або, в крайньому випадку, зниження до 1% виборчого бар'єру на місцевих виборах. Це дасть можливість більш повно врахувати волевиявлення виборців в умовах низької електоральної активності та сприяти розвитку регіональних партій.

Закон України «Про місцеві вибори» від 04.09.2015 - [Електронний ресурс]: Режим доступу: [//zakon1.rada.gov.ua/laws/show/595-19/print1390895289841092](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/595-19/print1390895289841092)

Газета «Галичина» від 27.10.2015 - [Електронний ресурс] режим доступу [//www.galychyna.if.ua/news-ivano-frankivsk/detail/frankivci-zipsuvali-5-bjuleteniv/?tx_news_pi1%5Boverwrite](http://www.galychyna.if.ua/news-ivano-frankivsk/detail/frankivci-zipsuvali-5-bjuleteniv/?tx_news_pi1%5Boverwrite)